

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:
 Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
 " " " " " " " " pe $\frac{1}{2}$ de an 5 cor.
 " România și străinătate pe an 14 frc.
 " " " " " " " " pe $\frac{1}{2}$ an 7 "

Manuscrisele se adresează redacțiunii
 „Foaia Diecezană” iar banii de prenumăra-
 țune și inserțiuni administrațiunii „Tipo-
 grafia și Librăria diecezană” în Caransebeș
 Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:
 Pentru publicațiuni oficiale, concurs, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 7-50 cor., până la 200 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor.

Importanța, greutatea și mijloacele catehizării

(Finea)

La începutul fieștecării an școlar sau cu ocaziunea întrunirii conferinței omiletice-catihetice să refereze despre opurile pedagogice-catihetice pe care le-ar afla de bune pentru progresul învățământului religios și pe cari ar trebui să le procure fieștecare preot pe spesele comunei bisericesti, având acestea să formeze proprietatea bibliotecii parohiale. Protopopii vor avea să constate cu ocaziunea vizetelor lor școlare ori de preotul și-a făcut datorința. Mai departe fieștecare membru din comisia catihetică să fie obligat a scrie cel puțin 4 articole privitoare la creșterea religios-morală a tinerimei în „organul eparhial” și să țină pe rând la conferința catihetică, câte o dizertație din domeniul catiheticei. Fieștecare preot să fie obligat a trimite în tot anul la oficiul protopresbiterial o prelegere ținută elevilor în scris. Prelegerile ce se trimit să nu fie scrise de mână autorului, ci de mână străină, având să fie însoțite de un plic separat cu motto. Numele preoților va avea să le știe numai protopopul, așa că ori comisia întreagă ori referentul ei va cenzura toate lucrările după merit „sine ira et studio”, necunoscând autorii. Părerile despre scaderile și părțile bune ale prelegilor înaintate vor trebui prezentate în scris conferinței preoțești spre desbatere.

III. Presupunând că vom fi toți preoții înarmați cu opurile necesare unui catihet (Catihetica de prof. Stefanelli, Elemente de catihetică de prof. Dr Barbu, Catihete de Stefanelli, Crășmariu, Metodica de Dr Pipoș), și că prin studii private și discuți în comune ne va reuși să ne perfecționăm tot mai mult metoda de a propune, religiunea, fără de care nu putem ajunge la nici un rezultat¹, cred că pe următoarele 2 momente să punem cel mai mare pond la împărtășirea învățământului religios:

1. Învățământul religios după exemplul celui mai mare catihet, care este Domnul nostru Isus Cristos, să nu-l despărțim de cătră viața vie, adică să ne silim

să propunem copiilor religiunea în așa chip, ca ei să se convingă, că aceasta nu e un impozit neplăcut impus oamenilor de Dumnezeu, ci este chiar așa o trebuință organică indispensabilă a omului ca a respira, a bea și a mânca; din trebuințele practice ale vieții omenești să pornim și să ajungem la religiune și nu invers.

Domnul nostru Isus Cristos totdeauna a pornit dela viață când a învățat. Cum sună de simplu titlurile când le privești numai la suprafață: Samarineanul milostiv, Fiul cel pierdut, Vameșul și fariseul, Lucrătorii în vie, Talanții, Bogatul cel lacom, pilda despre neghină etc. și totuși câtă adâncime de cugetare și simțire ascund în sânul lor. Poți să scrii 100 de volume despre iubirea de aproapeeni și când vei fi gata va trebui să simțești că povestirea simplă cu omul căzut între tâlhari și cu samarineanul care l-a mântuit stă sus departe peste tine în frumusețe și în înțelepciune, ca stelele cerului peste firele de iarbă de pe pământ. Farmecul și înțelepciunea parabolilor lui Isus Cristos constau în faptul, că ele nu sunt demonstrațiuni matematice, *cei sunt viață*. Deci degeaba vorbești copilului 3 ceasuri despre Iov, cu observarea cea mai pedantă a treptelor formale, că Iov va rămânea un nume numai și nu o forță, dacă nu i-ai dovedit copilului mai înainte cu exemple concrete din viață *că ce de lipsă este răbdarea și suferința în viața aceasta, fără de cari nevoi tonul vieții nu poate ajunge la armonie și claritate*. Că Avram a fost un om cu credință mare în Dumnezeu nu-l impoartă pe copil, dacă nu-l convingi *că ce de lipsă e credința în viață*.

Pedagogul Foerster într'un articol al său de aur, pe care ar trebui să-l cunoască fieștecare catihet zice: Nu mă mir că catihizația în cele mai multe cazuri este sămânța aruncată pe piatră, fiindcă domnia catihetă când instruiază tinerimea nu porced dela viața pipăibilă și vizibită pentru ea, nu arată cu exemple vii ce netrebnic și neputincios este omul și că ce lipsă are el de cele înalte, așa că *tineretul neînțelegând, omul nu poate cuprinde pe Dumnezeu*. (Sie erkennen den Gott nur deshalb nicht, weil sie den Menschen nicht erfassen).“

¹ Despre metod vezi mai pe larg în Catihetica lui Stefanelli ed. II. p. 231 — p. 254.

² Vezi: Die Persönlichkeit Christi und die moderne Jugend. Monatsblätter für den evangelischen Religionsunterricht din 1908 anul I. Nr. 2.

2. În înălmântul religios să ne silim cât se poate de mult să dedăm școlarii cu observarea naturii din punct de vedere religios. Țăranul nostru dela leagăn până la mormânt își petrece viața în sânul naturii, toate fenomenele ei îl ating în mod direct, tot cursul vieții lui e atât de dependent de natură, toată viața lui sufletească, cântecele, — poveștile, concepțiile lui de viață sunt așa adânc influențate de farmecele și grozăviile naturii, și de aceea dacă ne va reuși să arătăm aici mâna și opera lui Dumnezeu, atunci am sădit în inimile copiilor niște motive religioase foarte puternice, cari vor rămânea pe toată viața.

Și în privința aceasta ne poate servi de un model preastrălucit însuș Domnul nostru Isus Cristos. Sf. evanghelii sunt pline cu imagini și scene splendide din natură.

Importanța acestor două momente în catehizațiune am ținut să-o accentuez în special pentru a evita greșala ce se face și cu celelalte studii în școala poporală de a nu începă totdeauna învălmântul cu viață reală, fapt care apoi se răsbuna crud în contul școalei.

IV. Succesul catehizațiunii va depinde în primul rând dela personalitatea catihetului incontestabil. Foerster în cartea sa de mare valoare „Lebensführung“ (Îndreptarul vieții) zice: „Neasămănat mai mult influențăm copilul prin felul nostru de a fi, decât prin vorbe; nu prin aceea ce interzicem altora, ci prin aceea ce ne interzicem nouă înșine, vom deveni o putere disciplinătoare în viață“.¹ Caractere numai caracterele pot face. Sigur dacă cineva ar umbla murdar și zdrențos și ar predica altora curățenie și corectitate în îmbrăcăminte provoacă haz, astfel va petrece și preotul care va voi să producă cu elevii săi atari calități sufletești pe cari dânsul însuși nu le posedă. De aceea preotul în calitatea sa de catihet voind să producă caractere religios-morale să-și deie silință din toate puterile de a fi singur un caracter religios-moral, să aibă o dragoste nemărginită față de chemarea sa catihetică, judecând urmările cele bune ale ei, să aibă în suflet o râvnă tare de a se cultiva pe sine neincetat, pentru că zice maxima latină: Qui non proficit, deficit. Să fie serios, blând, drept și cu tact față de copii, cari au un dar pronunțat de observare. Cu un cuvânt să facă orele de religiune pentru elevii lui plăcute și atractive și să fie copiilor un viu exemplu în exercitarea vieții religioase-bisericești.

Ca să poată preoțimea noastră să-și îplinească datorințele sale impuse de oficiul catihetic în chip deplin multămitor, are necondiționat lipsă, cum am amintit și în alt loc, și de mâna de ajutor a autorităților noastre bisericești. Mijloacele prin care ar putea ridica Consistorul nivelul învălmântului religios cred că ar fi cam următoarele:

A) Să publice în fiește-care an concurs pentru premiarea unei lucrări catihetice originale sau traduse, așa că treptat-treptat să ne îmbogățim literatura noastră catihetică săracă.

B) Să se institue în centru sub prezidiul arhierului o comisie din cei mai versați bărbați ai noștri, cari ar avea să construiască din rapoartele minuțioase ale protopopilor tabloul activității catihetice pe întreg terenul și să deie preoțimei directivele necesare, fiindcă trebuie să ne aducem aminte de vorba scripturii, care zice că degeaba vom dobândi toată lumea (cu administrația), dar ne vom perde sufletul cu neglijarea și pe mai departe a creșterii religios-morale a tinerimei.

C) Consistoarele să înceapă purificarea temeinică a corporațiunilor noastre bisericești, cari sunt pe calea de a se laiciza cu totul, și așa de a-și perde caracterul religios. Comitetele, sinoadele parohiale, protopresbiterale și eparhiale numai așa pot avea rațiune de a exista în senzul sf. Scripturi și a canoanelor, dacă membri lor sunt oameni cu duh religios-moral și dacă aceștia lucră în mod vizibil pentru progresul bisericii și a legii lor, făcându-se astlel ajutătorii neprețuiți ai preoțimei în munca ei extraordinar de grea de a promova binele pământesc și mântuirea sufletească a credincioșilor bisericii noastre. Legătura ce există între atmosfera dintre biserică și între creșterea generațiilor tinere este așa de evidentă, încât cred că nu mai trebuie să o demonstrez în special.

Chipul catihetului.

Înainte de a termina expunerile acestea în afacerea catehizațiunii mai sunt obligat a spune vre-o câteva cuvinte despre chipul catihetului, care ar fi baza catehizațiunii bune. Catihetul ideal va întârzia mult să vină și la noi Români. Progresul și la un individ și la o tagmă și la un popor își are condițiile sale nemiloase. Chemarea preoțească la noi, deși se bucură de așa frumoase tradiții de muncă și de cultură, este încă departe de stadiul acela al înaintării, în care ar fi liberă de amare greutăți și și-ar putea cheltui întreaga energie pe o muncă pozitivă. Greutăți interne și externe o apasă, toate nevoile prin cari a trecut neamul nostru sunt așa de bine marcate în istoria preoțimei. Inteligența noastră care e neobosită în strigarea frazelor că „biserica strămoșască ne-a păzit limba, legea și moșia, această treime sfântă națională“, cu rare, dar foarte rare escépțiuni ia parte activă la munca făcută pentru progresul real al bisericii, încolo partea cea mai mare este oaspe de sărbători mari, și când poate se subtrage frumoșel și încetinel dela jertfele materiale și spirituale în folosul bisericii sale. Presa noastră numai la alegeri întreabă cu ton înalt și jalnic unde este preoțimea noastră să se jertfească! (Așa-i aprobă publicul!!) Încolo tace și dânsa despre nevoile și necazurile preoțimei.

Poporul nostru care la an jertfește pentru păcatele sale (beție, lux etc.) nu sute ci poate milioane, când îi vorba să-i facă o colibă de locuință și să-i de competența preotului său, care se roagă neincetat pentru binele lui trupesc și sufletesc, se codește. Cam în astfel de împrejurări fericite trăiește preotul nostru, din care voim să scoatem un catihet model. Preotul nostru trebuie să fie sfânt, idealist, jertfitor până la extrem în

¹ Lebensführung p. 129. |

sănu unei societăți, care nu se cam sinchisește când e vorba de virtuțile acestea.

Este greu, enorm de greu, în astfel de împrejurări să-și împlinească preotul datorințele sale de păstor sufletesc și de educator, și totuși trebuie să și le împlinească mai cu seamă pe cea din urmă. În sufletul lui trebuie să vieze neconținut ideea, că *muncind și jertfind* contribuie din greu la întemeierea unui viitor mai frumos și mai fericit pe seama neamului său.

Meșterul Manole de nu și-ar fi jertfit ce a avut mai scump în suflet, nicidecum nu ar fi putut să-și termine opera.

Înainte preotului catihet vor trebui să steie *figurile sfinte ale Mântuitorului și ale apostolilor Săi*. Dragostea și zelul lor în luminarea celor mici și mari vor trebui să-i servească drept pildă.

Catihetul să fie un om *religios-moral*, sau mai curat românește zis, un om de *cinste*, sub care noțiune înțelegem noi *potrivirea faptelor omului cu principiile moralei. Ce rost au prescripțiile igienice față de sănătatea corpului, chiar astfel de rost are morală pentru sănătatea sufletului*. Numai un om moral poate fi sănătos și întreg la suflet și numai un suflet sănătos poate crește alte suflete sănătoase, fapt care este chiar scopul educației morale.

Catihetul să-și îmbogățească necurmat cu nouă cunoștințe **cultura sa profesională și generală**, fiindcă ambele culturi *înaltă și lămuresc* pe om, și-i deschid ochii sufletești tot mai mult, ca să poată vedea lucrurile din împrejur tot mai clar, ca orbul din evanghelie, pe care la vindecăt Dl nostru Isus Cristos. *Catihetul să fie om de muncă*. Numai prin greutatea muncii ne putem *nobiliza*, numai prin muncă ne putem păstra *sănătatea* fizică și morală, numai prin muncă ne putem câștiga fericirea. Iată ce zice marele Carlyle despre muncă: „Un om se desăvârșește pe sine muncind. Desigur de păduri sălbatice sunt curățite, frumoase lanuri se ridică în locul lor și cetăți mândre, și tot prin muncă omul însuși încetează mai întâi de a fi o pădure sălbatică și un pustiu nesănătos. Privește cum în chiar cele mai puțin însemnate feluri de muncă întregul suflet al omului se orânduiește în o armonie adevărată din clipa în care se așează la muncă! Îndoiala Dorința, Necazul, Remușcarea, Mânia, Desnădejdea chiar, toate acestea, ca niște câni infernali stau împresurând sufletul bietului muncitor..., dar el își înfruntă cu vitejie liberă sarcina și toată haita se potolește și se retrage, murmurând departe în vizuniile ei. *Acum e omul om*”¹

Catihetul să fie un om cu adevărat evlavios. Pur-tarea lui externă să fie expresia fidelă a convingerii lui interne.

Cinstea deci, *cultura*, *munca* și *evlavia* să constituie chipul cel adevărat al catihetului.

Preotul dreptcredincios.

¹ Vezi: Thomas Carlyle de C. Antoniadu p. 112.

Evangheliierul de Kalocsa din 1769.

I.

Primul evangheliier cu litere a ieșit din tiparnița călugărilor piariști la Kalocsa în anul 1769.

Un exemplar — în bună condiție — din această carte liturgică, se află în colecțiunea Academiei române din București, Formatul e cvart, cu 79 pagini.

A doua ediție a apărut la 30 de ani în Buda, în 1799, tot cu litere latine și ciudata ortografie maghiară.

Nu ni se spune cine a îngrijit ediția a II, dar știm, că nu Paterul David Biró, carele a tradus și publicat prima ediție, căci dânsul a decedat cu 26 de ani mai înainte (1773).

Ediția de Buda e de forma 8-vă, acopere 127 pagini. Se păstrează în biblioteca universității din Budapesta. Din punct de vedere grafic și ortografic a fost apreciată acum un deceniu de prof. univ. Siegescu. A dat și facsimilul vignetei.

Până azi nu s'a studiat nici una din aceste două ediții, cu atât mai puțin s'a gândit la comparativa lor; măcar că îndată deja în titulă întâmpinăm variație de ortografie și de lecțiune.

Titula edițiunii mai nouă e:

„*Evangeliile* (la toate) *Dumnezeile și Szerbetörile* preszte tót anul“.

Cea dintâi are:

„*Evangeliu La Toate Duminicis Si Szerbetörj Pszle Tot Anul*, carele ku endemnareâ pre Csinszlitelj si szlevitej Doâmnej Consiliariczej Margaritej Tomeján szpre limbe remlenászke au telmecsuit si dirépt veszelia jéj szufleczászké ku orthografie ungurászke la tipár au dat P. David Biro dela Szfént Petru den Rëndul Piarisztilor. La Kalócza: ku tipárul Piarisztilor, la anul MDCCXIX“.

Mecenata Margareta Tomejan era văduva fostului konziliar reg. și vițespan al Aradului, decedat în 25 Martie 1754 la Budapesta, în vârstă înaintată și după o boală lungă de câțiva ani.

Pare, că ea era a doua femeie și mult mai tineră ca soțul ei Iacob Bibiș, căci pe la 1782 e încă în viață și ține în arândă laolaltă cu Matia Edelspachev (acesta ținea de soție pe o soră a ei) moșia foarte roditoare din Comloș (Arad) a prințului de Modena.

Scriitorii unguri spun, că atât Bibicieni, cât și Tomejanii ar fi de obârșie bulgară. Tomejanii au emigrat din Serbia, iară Bibicii au venit din Bulgaria. Nu am aflat timpul venirii și a altor împrejurări. Destul atâtă, că pe la anul 1729 în Deva se aflau Bibicieni, și misionarii iezuiți în trecerile lor, totdeauna la

această familie bulgaro-armeană cum îi ziceau, trăgeau în gazdă.

În 1749 Jacob Bibics era căsătorit cu Margareta Tomejan, și aveau domenii întinse și exemplar cultivate la satul Sânpetru, Comloș din comitatul Aradului.

Bibics încă în viață fiind, laolaltă cu soția sa a făcut casă și biserică (închinată sfei Ana) pompoasă în Sânpetru și a creat fundațiune pentru gimnaziu și pentru călugării piariști. Aceștia pe la 1752 s'au mutat acolo și au inaugurat școala din Sânpetru-Comlăuș.

Despre vițeșpanul Jacob Bibics se mai știe, că la 1742 Noemvrie 17, cerea dela provizoratul din Timișoara, să-i libereze câteva sute stângeni de lemne de foc; iară în 15 August 1744 cerea ajutor grabnic și suficient, ca să poată prinde niște hoți, refugiați în aretul muntos al Mureșului. Cu datul 12 Noemvrie 1753 roagă administrația erarială din Timișoara să nu deie voe unui iobag neamț de pe moșia sa, ca să se mutē deacolo.

Văduva Margareta Tomejan în 1771 ori, 1774 își textua diata, (testamentul) lăsând o avere, după timpul de atunci foarte mare, pe seama desvoltării și asigurării așezămintelor din Sânpetru. Testamentul din vorbă s'a articulat în legile țării. A se vedea actele dietei din anul 1825, vol: II pg. 656 și anul 1827 articolul XXVI. Pointez, că *testamentul e redactat în limba română!*

În hârtiile oficiale ale administrațiunii provinciale a Bănătului, se mai menționează și alți Tomejani, ca și alți Bibicsi! Nu pot afla de sunt ori nu rude cu fondatorii din Sânpetru. Din împrejurarea însă, că și aceștia sunt oameni bogați și se ocupă cu arendarea de moșii, (praedia) aș da cu socoteală, că da, sunt nemotenii.

Un *Alexandru Tomejan* (Domean) grec și neguțător (poate macedo-român) din Timișoara, ia în arândă, la 25-IV 1746, pe lângă contract formal dela erar, moșia Pokacs (Pakác) pe un an, cu cenz de 201 fl.

Jovan Bibics, (Bibicz) cetățean al Timișorii, la anii 1723—1725, ia arânzi și zecimele dela erar.

Bibosevitz neguțător din Palanka nouă, exarendează la 24 April 1725 până la finea Martie 1726 patru moșii pentru prețul de 135 fl, cedându-i-se dela erar și dreptul de dijmă.

Jvan Bibizovits locuitor în Palanka, ia trei sate în arândă pe un an plătind 85 fl. (ani 1722—3)

Bibizovics negustor — poate tot *Jvan* — esarendează dela stat, pe timpul de un an 1723—4 satul pustiu Kécsa cu plată de 135 fl.

Negustorul *Jova* (*Jovan*) *Bibizovics*, pe lângă cenz de 132 fl, ia în arândă pe un an dela erar patru moșii părăsite. (1724—5).

Unui domn *Ioan Bibics*, administrația regională din Timișoara în 6 Octomvrie 1723 îi dă îndărăt iobagul fugit.

Jovan Bibics în anul 1733, avea 20,000 fl. depuși la tovarășia pentru vinderea vitelor.

Timișoara avea un cetățean *Gheorghe* (alias *Jürko*) *Bibics*.

Între anii 1780—1782, printre bursierii *convictului nobililor* de pe lângă gimnaziu, se amintesc *Iosif Bibits* și *Gheorghe Bibits*. Nu știu în ce spiță sunt cu ctitorul *Jacob Bibics*.

Nu îmi dă mâna a ști, că averea a cărei familii a fost, a *Bibicsenilor* ori a *Tomejanilor*, ori că ambele au avut avere.

Surorile *Tomejan* au avut și un frate mult mai tiner ca ele, cu numele *Alexandru*, născut în Timișoara la 26 Octomvrie 1735. A avut creștere aleasă. Un an și jumătate a studiat teologie la Roma. S'a distins ca latinist mare și avea gust și pricepere în ale arhitecturii. Nu numai semenii, dar și cei din treptele mai înalte îl respectau. A fost și el piarist. La 28 Octomvrie 1760 își oficia primizia în biserica sfintei Ana din Sânpetru, cu care prilej, familia a desfășurat un fast de i-a mers vestea.

Alexandru a preoțit și a învățat în Tata, unde a dăruit mult din avutul său pentru zidirile nouă ale cinului piariștilor.

Din circumstanța, că testamentul *Margaretei Tomejan Bibics* e textuat în limba română, că ea are nume familiar român și că cum îndată vom arăta, ea ține predicator românesc la curtea sa și-l face să edeie Evangheliar românesc, trebuie să o ținem de româncă verde — până la dovedirea totală a contrarului — atât după origine, cât și după creștere, sentimente și întreaga sa ținută.

Mai știi, poate și bărbatul ei vițeșpanul și konziliarul reg. va fi fost un român, presupus drept bulgăroi cu ceafa groasă; ori că va fi fost cel puțin un românofron, căci zice Sf. Pavel, că bărbatul se sfințește prin muiere.

Fundațiunea *Bibics-Tomejan*, cu timpul a trecut în vistieria statului și a fondurilor catolice, și augmentată azi servește pentru susținerea gimnaziului de stat din Arad și a mănăstirii și gimnaziului piariștilor din Timișoara, la cari așezăminte azi nu se mai propovăduiește evanghelia românească de odinioară, cum nu se vestește acest graiu frumos și avitic nici la gimnaziului din Logoj, ridicat din avutul comitatului Căraș, locuit în majoritate absolută azi ca și pe vremi, de Români.

II.

Cel care sub impulsziunea și cu „*chelciugul*” *Margaretei Bibics Tomejan*, traduce și pune sub pressă *Evangheliarul de Kalocsa*, e părintele

piarist David Biró. Ungur neaș, din Győr de naștere. Pe lângă învățăturile bisericesti a mântuit și cursurile de drept. Nu se știe situația, care l-a făcut să stăpânească limba noastră în scris și vorbire în măsură, ca să se încumete a cuvânta liber de pe amvon și să talmăcească pe românește din alte limbi.

Pe lângă limba maghiară și română a știut: latinește, germânește și slovacește. Cu ajutorul celei din urmă se prea poate, că la traducerea Evangheliarului său, pe lângă texte: ungare, latine, germane și române, va fi folosit și izvoduri slave. Cari anume ar fi aceste cărți auxiliare și mai vărtos câte și cari sunt cele românești, se va putea ști atunci, când se va asemăna lucrarea lui Biró cu cele 24 ediții românești, (3 biblii și 21 evanghelie) cari au premers anului 1769, și respective au urmat în restimpul primei și a doua edițiuni: de Kalocsa și Buda, dintre anii 1769—1799.

Biró a venit la Comlaș deodată cu primii profesori în toamna 1751, pe când trăia încă Bibics. A rămas aci până la capătul vieții, (1773) deci 22 de ani. În catalogul corpului didactic al institutului e pomenit mai pe urmă la anul 1771.

Pe lângă profesură el a fost și preotul domestic al familiei fundatoare și totodată predicatorul localității pentru Români; cari erau pecum și azi încă sunt, locuitorii cei mai număroși ai comunei.

Când cu întemeierea școlii și a mănăstirii, ctitorii puseseră provițialului piariștilor și episcopiei Csanadului condițiunea *sine qua non*, cumcă un preot are să fie capelanul curții și acela trebuie să fie predicatorul de românește, fiindcă clăcașii moșilor sunt aproape toți Români.

În Cluj, pe acest timp, (1756) — ne spune episcopul Bob în autobiografia sa, — era un iezuit George Biró, prefectul convictului, pare că-i frate cu predicatorul și scriitorul român al doamnei Bibics.

Istoricul ordinului piariștilor unguri, Francisc Horányi († 1806) în *Scriptores scholarum piarum*, vol. I 259, crede, că David Biró a compus și tipărit un volum de cuvântări bisericesti în limba română. Trebuie, că Horányi confundă predicile cu Evangheliarul laudat! Pe urma asta pare că lunecă dl Iorga, când susține în *Ist. bisericescă* II 139, cumcă David Biró a tipărit în Kolocsa la 1769 și apoi a II oară la Buda în 1799, o Cazanie cu litere și cu ortografie ungurească curioasă. Cu câțiva ani mai înainte spunea dl Iorga în *Ist. lit. române* din secolul al 18-lea vol. II, 71, că David Biró a tipărit *Evangheliu* cu litere.

La școala Bibics-Tomeján, paralel cu românofilul David Biró, mai funga un profesor

(1751—1773) Iacob Cosa (Coasa). Acesta crede că era Român, căci pe lângă numele lui românesc, oficiul cel purta încă îl reclamă a fi Român. Dânsul e parohul locului Comlaș; sat pe dea-întregul românesc, e directorul gimnaziului, predicatorul pentru nemți, egumenul mănăstirii și „*missionar român*“ (oláh hitküldér!).

Plăeșul ungro-vlah.

Izvoare: Dr. Veress Endre, Erdély és magyarországi régi könyvek és nyomtatványok, Kolozsvár 1910 pg: 50 și 80. *Bian* — Hodos, Bibliografia românească veche, Buc. 1903 pg 191—2 și 413. „Enciclopedia română“, Sibiu 1904, t. III 1110. *Nilles*, *Symbollae*, Oeniponte 1885 v. II: 680; 928; 1061—1063. *Pfeiffer* Antal, dir. în programa gimnaz. cat. din Timișoara pe an. 1891, *Idem* în periodical *Történelmi és régészeti értesítő*, Temesvárott 1890 (VI) p.: 22—32; 40—1; 43—45 și 47. Dr. *Stegescu* Iósef, *A román helyesírás története*, Budapest 1906 p. 122. Gh. *Adamescu* *Ist. lit. române*, Buc. 1911 pg. 18, la anexe. Ar. *Densusianu* *Revista critică literară*, Iași III 133. *Idem* *Ist. limbii și lit. române*, Iași 1894 pg. 105, 196. Dr. *Baróti* Lajos, *Adattár Délmagyarországi XVIII századi történetéhez*, Temesvár 1894—1907, două tomuri în 9 fascicule și un suplement, pg. 134; 139; 288; 312; 323; 389; 398; 461; 463; 469; 475; 494; 575; 579; 580; 612 și 67 la suplement.

ȘTIRI

Spre știre. Greutăți tehnice, ivite pe neașteptate, au împiedecat apariția „*Foii Diecezane*“ în cele din urmă două Dumineci. Dreptaceea numărul de față apare în mărime dublă.

Epitropia fundațiunii Gozdu s'a întregit prin medicul Dr. Constantin Popasu din Caransebeș, care ocupă locul regretatului fruntaș bănățean Ioan M. Roșiu.

Alegerea de protopop la Oravița s'a săvârșit Joi 23 August 1918. Majoritatea covârșitoare a alegătorilor s'a grupat în jurul distinsului profesor și scriitor bisericesc dela Arad Dr. Lazar Iacob. Astfel după o văduvie mai lungă și Oravița, centrul unui puternic ținut românesc, își primește pe îndrumătorul său dorit și ales cu adevărată însuflețire.

Conducerea seminarului din Arad a fost încredințată agului profesor Dr. Teodor Botiș, după ce Prea Cuvioșia Sa părintele Dr. Iosif I. Olariu și-a reocupat postul avut la institutul nostru teologic-pedagogic.

Protopop al Vingei a fost numit părintele Dr. Patriciu Țiucra dela Semlac.

Caz de moarte. Preotul Ioan Fărăș din Homojdia a reposat în 11 August a. c., iar preotul Iosif Brânzeiu din Ciuchiciu în 6 August a. c. Fie-le memoria binecuvântată!

† **Crucița Popovici**, născ. Gimboasă, soția capelanului Grigorie Popovici din Globu-craiova, a reposat în 11 Septembrie a. c. în etate de 23 de ani. O jelească nemângăiatul soț, care servește ca preot militar la frontul italian, părinții și numeroase rudeni. Fie-i țărâna ușoară!

Donațiune. Părintele Grigorie Popovici din Globu-craiova donează 50 Cor. pe seama „*fondului orfanilor*“ drept răscumpărare a cununei pe mormântul reposesatei sale soții.

Alegeri. În Voivodina a fost aleasă de învățătoare d-na Silvia Catina născ. Oprin, iar la școala noastră din Vlaicoveț inv. Nicolae Boldea din Gherman.

Mulțumită. D-l locotenent Romulus Molin din Vârșeț a binevoit a dona sf. noastre biserici o candelă frumoasă de argint. Pentru fapta creștinească îi aduc pe calea aceasta în numele epitropiei parohiale sincere mulțumite. Ștefan Perian m. p., paroh.

Nr. 5376 Șc, ex 1918.

Note oficiale

1. Toți preoții se îndatorează a se interesa cari intelectuali nu au solvit încă „**darea intelectualilor**” la fondul general și apoi să facă imediat toți pașii pentru încasarea și espedarea ei la cassa Consistorului.

2. Acolo — unde încă nu s'a rescumpărat convenția — să se pună oficiile parohiale în conțelegere cu epitropia și cu comitetul parohial și să caute a se rescumpăra acea competență centrală, precum au făcut în timpul din urmă fără multă greutate multe parohii.

3. Tot mai sunt parohii în cari nu s'a încheiat și trimis colecta pentru orfani. Se îndatorează a o expeda toți cât mai curând, dimpreună cu discul dela sfântul Ilie.

Caransebeș, în 4 Septembrie 1918.

Dr. E. Miron Cristea
episcop.

Se provoacă toți acei preoți, cari încă nu și-au subșternut chitanțele pentru ridicarea congruei, să le subștearnă imediat, „**Cassei diecezane**” spre a putea încheia și înainta socoata înaltului ministeriu.

Cassa diecezană

Concurse

Pe baza ordinațiunii Veneratului Consistor diecezan dato 22 Februarie 1918 Nr. 903 ex. 1918 se escrie concurs la postul de *capelan* pe lângă preotul George Mihailovici în parohia de clasa II-a din **Sasca-română**, protopresbiteratul Bisericii-albe, cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană”.

Emolumentele sunt:

1. Două părți din trei a sesiunii parohiale.
2. Întregul bir parohial.
3. Toate taxele ștolare.

Dările publice le supoartă alesul capelan.

În lipsă de casă parohială are alesul capelan a se îngriji însuș de locuința pe spesele sale.

Doritorii de a ocupa acest post au să-și trimită recursele ajustate în regulă, adresate comitetului paro-

hial; Prea onoratului Domn Traian Oprea, protopresbiter gr. or. român în Vârșeț, și a se prezenta în vre-o Duminică sau sârbătoare în sfânta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie.

Sasca-română, din ședința comitetului parohial, ținută la 22 Iulie 1918.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine:

3—1

Traian Oprea
protopresbiter.

Pe baza Ord. Ven. Consistor diecezan dtto 10 Februarie 1918 Nr. 7708/1917 B. se publică concurs pentru întregirea în mod definitiv a *parohiei* de cl. III. rămase vacantă după moartea reposatului preot Dimitrie Stoilă din **Șemlacul mare** cu termin de concurgere de 30 zile dela prima publicare în „Foaia diecezană”.

Emolumentele:

1. Sesiunea parohială constătătoare din 30 jügere și extravilanul parohial.

2. Stola uzitată și birul parohial uzitat.

3. În lipsă de casă parohială alegândul paroh se va îngriji însuși de locuința.

Doritorii de a ocupa acest post să-și adreseze concursele lor com. parohiei din Șemlacul mare (Mezősomlyó) la adresa P. O. D. protopresbiter Traian Oprea în Vârșeț având a se prezenta în vre-o Duminică sau sârbătoare în sfta biserică, spre ași arăta desteritatea în oratorie respective rituale, cu prealabila învoire a P. O. D. protopresbiter tractual, dar nu în ziua alegerii.

Din ședința comitetului parohial ținută la 14 August 1918.

Teodor Popovici
preș. com. paroh.

Const. Băiașu
not. com. paroh.

În conțelegere cu mine:

3—1

Traian Oprea
protopresbiter.

Pe baza ordinațiunii Ven. Consistor dtto 31 Iulie 1904 Nr. 829 B. se scrie concurs pentru ocuparea postului de *capelan* la parohia de clasa II. din **Banlıc**, protopresbiteratul Ciacovei pe lângă neputinciosul preot Petru Cherla, cu termin de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană”.

Emolumentele:

1. $\frac{1}{2}$ din sesiunea parohială constătătoare din 31 jügere 112 □ după care alesul are să plătească dările.

2. $\frac{1}{2}$ din competențele islazului.

3. $\frac{1}{2}$ din venitele ștolare și birul parohial uzitat.

4. Capelanul este îndatorat a implini toate funcțiunile preotești în și afară de biserică, precum și agendele scripturistice oficioase la însărcinarea preotului neputincios și în atârnare dela dânsul.

Doritorii de a ocupa acest post să-și trimită recursele lor instruate conform regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parohial din Banloc oficiului protopresbiteral din Ciacova.

Totodată sunt poftiți a se prezenta în vre-o Duminică sau sârbătoare în sfta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie; iar aceasta numai cu prealabila încuviințare a protopresbiterului tractual, însă nici decum în ziua de alegere.

Banloc, din ședința comitetului parohial, ținută la 29 Iulie 1918.

Petru Borcan m. p.,
preș. com. paroh.

Traian Cherla m. p.,
notar.

In conțelegere cu mine:

3—1

Augustin Ghilezan
protopresbiter.

Pentru îndeplinirea postului de *învățător* la școala confesională gr.-or. română din **Tolvădia**, tractul Ciacovei, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare, cu emolumentele:

1. Salar în bani gata 1000 cor. cu observarea că plusul pretins de lege se va cere dela stat.
2. Pentru conferințe și adunarea generală 30 cor.
3. Pentru scripturistică 10 cor.
4. Dela înmormântări și parastase unde va fi poftit 2 cor.
5. Locuință liberă și grădină de legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrua tinerimea școlară în cântarea bisericească, a o conduce în sfta biserică și a cerceta însuși biserică.

Preferiți sunt cei cu cunoștințe muzicale și în stare a conduce cor vocal.

În lipsă de învățători, se va alege la acest post și învățătoare, cu salarul legal.

Doritorii de a ocupa acest post, să-și subștearnă petițiile Prea Onoratului Domn protopresbiter, fiind poftiți a se prezenta în sfta biserică din Tolvădia, spre a-și arăta desteritatea în cântarea bisericească și tipic.

Tolvădia, în 5 August 1918.

Ioan Coșariu
președinte.

Molse Stoin
notar.

In conțelegere cu mine:

3—1

Augustin Ghilezan
protopresbiter.

Pentru îndeplinirea postului de *învățător* la școala confesională gr.-or. română din **Togir**, se escrie concurs pe baza decisului Ven. Consistor diecezan dtto 2 Aprilie Nr. 1067 Șc. ex. 1918 cu termen de 30 de zile, dela prima publicare, — cu următoarele emolumente:

1. Salar în bani gata 1000 cor.
2. 3 jugere de pământ cu venit anual de 200 cor.

3. Pentru conferințe și adunarea generală, dacă va participa, 36 cor.

4. Dela înmormântări și parastase, unde va fi poftit 2 coroane.

5. Pentru agendele scripturistice ale comitetului și sinodului parohial și pentru facerea socoților bisericești și de cult 100 cor.

6. Locuință liberă și grădină de legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrua elevii în cântările bisericești a conduce tinerimea școlară la biserică și a cerceta însuși biserică.

Sunt preferiți cei cu cunoștințe muzicale și capabili a conduce cor vocal.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți a se prezenta în sfta biserică, cu prealabila încuviințare a Prea Onoratului Domn protopresbiter din Ciacova, căruia au a-și subșterne și petițiile.

Togir, în 29 Iunie 1918.

Andrei Petrușcu
președinte.

Ioan Coșariu
notar.

In conțelegere cu mine, cu observarea, că pământul de sub pos. 2 s'a esarendat pe anul economic 1918/19 în favorul alegândului învățător cu 530 cor.

3—1

Augustin Ghilezan
protopresbiter.

In urma ordinațiunii Ven. Consistor diecezan dtto 13 Faur 1917 Nr. 850 Șc. ex. 1917 prin aceasta se escrie concurs pentru postul de *învățător* la școala confesională gr.-or. română din **Opațița**, protopopiatul Buziașului, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană“.

Emolumente:

1. Salar 1000 cor., plusul se va întregi dela stat, și până atunci comuna bis. prin repartitie anuală va anticipa alesului învățător salarul stabilit în art. de lege XVI. din 1913.

2. Pentru conferințe și adun. gen. 30 cor.

3. Scripturistica 20 cor.

4. Facerea socoților cultului și bis. 20 cor.

5. Dela înmormântări 2 cor.

6. Locuință corespunzătoare cu grădină de 600 st. quad.

Îndatoririle învățătorului confesional se impun și aici ca oriunde.

Recurentii să-și subștearnă rugărilor Prea. On. Oficiu protopopesc din Buziaș, cu a cărui prealabilă cunoștință apoi să se prezinte în sfta biserică de aici în vre-o Duminică sau sârbătoare.

Opațița, din ședința comitetului parohial, ținută la 29 Iulie 1918.

Ioan Mitariu
preș. com.

Damaschin Marian
notar com.

In conțelegere cu mine:

3—1

Ioan Pepa
protopresbiter.

CONVOCARE.

Acționarii casei de păstrare societate pe acții „Munteana” din Somosréve (Cornereva) sunt poftiți la

a XIII adunare generală ordinară,

care se va ține **Duminecă în 29 Septembrie st. n. 1918** la 2 ore p. m. în localul institutului cu următoarea

Ordine de zi:

1. Alegerea a doi acționari pentru verificarea protocolului. 2. Raportul direcțiunii. 3. Raportul comitetului de supraveghiere. 4. Stabilirea bilanțului, împărțirea profitului curat, absolutul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere. 5. Alegerea alor doi membri în direcțiune. 6. Alegerea a trei membri în comitetul de supraveghiere. 7. Eventuale prop. neri conform § 11 din statute.

Somosréve (Cornereva), la 21 August 1918.

Direcțiunea.

P. T. acționari, cari doresc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiat, au a depune acțiunile, eventual plenipotențele, la cassa institutului până la 26 Septembrie 1918 (§ 13 din statute).

ÎNCHEIEREA SOCOTILOR — ZÁRSZÁMADÁSA

la „MUNTEANA” cassă de păstrare societate pe acții în Somosréve (Cornereva) pe anul 1 Iulie 1917 — 30 Iunie 1918. a „MUNTEANA” takarékpénztár részvénytársaságnak Somosréve (Kornyareva) 1917. Julius 1 — 1918 Junius 30 üzletévre.

Activa — Vagyon		CONTUL BILANȚ — MÉRLEG SZÁMLA				Passiva — Teher.	
Cassa — Pénztárkészlet	19346	51			Capital societar — Alsptőke		100000
Bon la alte bănci — Követelés más pénzüzeteknél	473190	35	402536	86	Fonduri — Alapok: de rezervă — tartalékalap	27604	
Cambii — Váltótárca			44690		de rezervă special — külön tart. alap	1500	
Efecte — Értékpapírok			33460		pentru binefaceri — jótékonycélu cultural — közmívelődési	600	
					Depuneri — Betétek	316	94
					Dividende nerid. — Fel nem vett osztalék		411852
					Tantieme „ „ „ jutalék		545
					Remunerațiuni — Jutalékok		190
					Prodiversi — Különböző hitelezők		325
					Interese tranzitoare — Átmeneti kamatok		15292
					Profit transpus — Nyereség áthozat	431	60
					Profit net — Tiszta nyereség	9495	46
			570686	86			9927
							08
							570686
							86

Debit — Veszteség		CONTUL PROFIT ȘI PERDERI — NYERESÉG ÉS VESZTESEG SZÁMLA				Credit — Nyereség	
Interese de depuneri — Betét kamat	10477	25			Interese — Kamatok: de cambii — Váltók után	3031	07
Interese de lombard — Lombard kamat	486		10963	25	„ efecte — Értékpapir után	1814	85
Dări — Adók: După depuneri — Betétek után	1047	72			„ de cont-curent — Folyószámla	14033	70
De stat și comunală — Állami és községi	4865	82	5813	54	Proviziuni — Jutalékok		2158
Chirie — Házbér			1030		Proteste — Óvásdíj		9
Spese — Költségek			1709	23	Diverse venit — Különböféle bevételek		11912
Salarii — Fizetések			3929		Profit transpus — Nyereség áthozat		431
Amortizare dela escont — Váltótárca leírás			19				
Profit net — Tiszta nyereség			9927	08			
			33391	10			3391
							10

Somosréve, la 30 Iunie 1918.

Ioan Grozavescu m. p.,
director executiv.

DIRECȚIUNEA — IGAZGATÓSÁG:

George Belcota m. p.,
contabil.

Petru Cristescu m. p. Dominic Rațiu m. p. Constantin Burdia m. p. George Armaș m. p. Crăciun Brinzei m. p.

Subsemnatul comitet am examinat conturile curente prezente și le-am aflat corecte. — Aulirott felügyelőbizottság jelen számlákat megvizsgálta és helyesnek találta.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIERE — FELÜGYELŐ BIZOTTSÁG:

Nistor Cerneseu m. p. Carol Schwab m. p. Simeon Ion m. p. Mihail Kerekes m. p. Mihályi Mihály m. p.

Onorată adunare generală!

Tisztelt közgyűlés!

Subsemnatul comitet am examinat bilanțul anului 1917/18 care încheie la 30 Iunie a. c. cu un profit curat de K 9927'08 și aflându-l compus pe baze solide îl recomandăm spre primire.

Az 1918. június hó 30-ával K 9927'08 tiszta nyereséggel lezárt mérleget megvizsgáltuk s azt helyesnek találva elfogadásra ajánljuk.

Vă rugăm mai departe a decide împărțirea profitului curat în modul următor:

Indítványozzuk miszerint a tiszta nyereség következőleg osztassék fel:

5% dividendă acționarilor	K 5000—
20% fondului de rezervă	„ 1985'41
12% tantiemă direcțiunii	„ 1191'24
6% „ Comitetului de supraveghiere	„ 595'62
2% directorului executiv	„ 198'54
2% remunerație funcționarilor	„ 198'54
4% pentru scopuri de binefaceri	„ 397'98
La dispoziția direcțiunii	„ 360'65

5% osztalék	K 5000—
20% a tartalék alapnak	„ 1985'41
12% jutalék az igazgatóságnak	„ 1191'24
6% „ a felügyelő bizottságnak	„ 595—
2% tiszteletdíj a vezérigazgatónak	„ 198—
2% „ a hivatalnokoknak	„ 198'54
4% jótékony célokra	„ 397'08
Az igazgatóság rendelkezésére	„ 360'65

K 9027'08

K 9927'08

În fine binevoiti a da atât Direcțiunii cât și subsemnatului Comitet absolutul pentru anul de gestiune expirat.

Végre kérjük, ugy az igazgatóságnak miut a felügyelő bizottságnak a felmentvényt a mult üzletévre megadni sziveskedjék.

Somosréve, la 8 Septembrie 1918.

Somosréve, 1918. szeptember 8-án.

Comitetul de supraveg. al casei de păstrare soc. pe acții „Munteana”.

A „Munteana” takarékpénztár részvénytárs. felügyelő bizottsága.

Redactor responsabil: Dr. Cornel Cornean

Tiparul și editura Tipografiei diecezane în Caransebeș.